

مرئضی گلپور- خبرنگار/ همزمان با روز انجام این مصاحبه اظهار نظری از محمد باقر نوبخت، رئیس سازمان برنامه و بودجه در رسانه‌ها برجسته شده بود که مادر حال حاضر هیچ نفتی نمی‌فروشیم و حتی برای دارو و غذا هم نفت ما را نمی‌خرند. این شاید همه آنچه کارزار فشار حداکثری علیه ایران می‌خوانند نباشد اما نشان می‌دهد که تحریم‌ها چه مشکلاتی را ایجاد کرده است. حال داستان ویروس منحوس هم سختی کار برای دولت روحانی را بیش از پیش کرده و این سؤال را پیش کشیده که برآستی یا تحریم و کرونا کشور چگونه اداره می‌شود؟ این سؤال محور اصلی مصاحبه ما با محمود واعظی رئیس دفتر رئیس جمهوری است. واعظی توضیح می‌دهد که چگونه تجربه اقتصاد بدون نفت را دولت روحانی عینی کرده است. با وجود این تأکید دارد که دولت طرفدار تحریم نیست و در فرصت باقی مانده از عمر دولت حتی دو سه روز آخر کار هم برای رفع تحریم‌ها تلاش دست برنمی‌دارد. رئیس دفتر رئیس جمهوری ناظر بر همین سختی کار است که گلايه‌هایی هم از برخی جریان‌های سیاسی دارد که به جای آنکه کنار دولت باشند، مقابل آن می‌ایستند. البته به انتقادهای منتقدان هم پاسخ داد که در ادامه می‌خوانید.

■ به نظر می‌رسد برجام ساز و کار یا توافقی است که هنوز هم دارد کار می‌کند و نتیجه می‌دهد. علاوه بر شکست امریکادر شورای امنیت برای تداوم تحریم تسلیحاتی ایران، امروز این کشور در فعال سازی آنچه مکانیسم ماشه می‌خوانند هم منزوی شده است. با توجه به آنکه برخی مخالفان داخلی این توافق را مرده می‌خوانند، ارزیابی شما از برجام تا امروز چیست و به نظر شما تلاش آخر امریکا برای شکست برجام به چه نتیجه‌ای ختم می‌شود؟

برای بررسی کارکرد برجام و فرآیندی که تا امروز درباره آن طی شد، باید به روزهای نخست آغاز مذاکرات بازگشت. از همان ابتدا، رژیم صهیونیستی، تعدادی از کشورهای عرب منطقه و تندروهای داخل امریکا، نه با برجام، بلکه با شکل‌گیری هرگونه توافقی مخالف بودند، آن هم در شرایطی که هنوز مشخص نبود که این توافق چیست، چه بخش‌ها و چه چارچوبی خواهد داشت. بنابراین از روز اول برجام در خارج از کشور مخالفانی داشت. مخالفان داخلی برجام هم دو دسته بودند؛ یک دسته کارشناسان و متخصصان دلسوز که مثلاً، نظرشان بر این بود که اگر این طور بشود بهتر است، یعنی تیم مذاکره‌کننده دولت، اگر به جای این تصمیم، این اقدام یا فراز یا نکته دیگری در سند برجام، به نکات و قریای دیگری می‌رسیدند، بهتر بود. درباره این دسته از منتقدان، می‌توان گفت وقتی یک دیپلمات خود درگیر مذاکره است، براساس شرایطی که درون مذاکره وجود دارد، یا براساس شرایط داخلی و خارجی کشور یا راهبردهای تعیین شده و به طور کلی براساس اموری که در ذهن او اصلی و فرعی است، مذاکره می‌کند و به نتیجه‌ای می‌رسد. براین اساس، از روز اول، چه در دوران شکل‌گیری برجام و چه پس از آن، همواره به این گونه منتقدان و مخالفان احترام گذاشتیم و معتقد بودیم و اعلام هم کردیم که این انتقادها باید باشد تا دولت مسیر درست را طی کند اما در کنار این‌ها، گروه مخالف دیگری در ایران بودند. پیش از پرداختن به این گروه، باید اشاره کنم که برجام یا مذاکرات منتهی به آن، امری نبود که ناگهان و یک دفعه در دولت یازدهم شکل بگیرد، بلکه مذاکرات، رفت و آمدهای طولانی و حتی فرآیندهای دیگری در گذشته طی شد تا به این جا رسید، همچنان که همه قطعنامه‌ها، چه در شورای حکام و چه در شورای امنیت، در همان دوره شکل گرفته بود. اما این دسته از منتقدان یا مخالفان، یعنی چه کسانی که در دولت وقت حضور داشتند یا کسانی که طرفدار آن دولت و تفکرات آن بودند، کاری به این نداشتند که برجام چگونه شکل می‌گیرد، چگونه مذاکره می‌شود یا به چه هدفی می‌رسد، بلکه آنان با اصل این توافق مخالف بودند، زیرا این توافق را ضعف سیاست خارجی در دوران هشت ساله دولت مور در نظر خود تلقی می‌کردند. به همین دلیل دیدیم که همواره با برجام مخالفت می‌کردند. امروز هم همین‌ها هستند که در داخل کشور به صورت جدی با

برجام مخالفت می‌کنند. جدای از این، واقعیت برجام و آنچه در دولت یازدهم براساس آن توافق شکل گرفت، بر این اساس بود که با این توافق گشایشی برای کشور به وجود بیاید که آمد، ضمن اینکه همه تلاش ما این بود هیچ یک از دستاوردهای هسته‌ای خود را از دست ندهیم و حتی تلاش کردیم در سند برجام چیزهای بیشتری را برای آینده کسب کنیم. به عبارت دیگر، برجام طوری طراحی شد که ما در آینده بسیاری از محدودیت‌هایی که آن موقع هم وجود داشت و غیرهسته‌ای بود، این محدودیت‌ها یکی یکی برداشته شود که یکی از موارد رفع این محدودیت‌ها، همین است که در همراه اتفاق خواهد افتاد، یعنی صادرات یا واردات تسلیحات که در دو هفته گذشته نیز امریکا تلاش کرد تا مانع آن بشود. دیدید که در همان دوره کوتاه اجرای برجام از سوی همه طرف‌ها، فروش نفت کشور به ۲ میلیون و ۷۸۰ هزار بشکه در روز رسید، صادرات واردات ما گسترش یافت، نرخ تورم به سرعت پایین آمد

نفوذ و قدرت برجام در جامعه جهانی مقابل امریکا ایستاده است. جایگاه و قدرت برجام باعث شده است جامعه جهانی برای نگهداری یک توافق خوب تلاش کند، هر چند این تلاش برای برخی از کشورها هزینه داشته باشد، بنابراین شرایطی که امروز با آن مواجه هستیم، این است که اگر برجام نبود، امریکا براحتی می‌توانست در مراحل مختلف هر کاری که می‌خواهد انجام دهد، همان طور که در گذشته انجام داد

و تک رقمی شد و نرخ رشد مأمیت شد و حتی یک سال نرخ رشد اقتصادی کشور به ۱۲ درصد هم رسید. به عبارت دیگر، در مقابل برنامه امریکا و برخی دشمنان ایران که می‌خواستند از طریق تحریم مردم و اقتصاد ما را در غل و زنجیر نگه دارند، دولت تلاش کرد بخش اعظمی از این غل و زنجیرها را باز کند که باز هم کرد. اما اینکه در برجام یا خارج از آن پیش‌بینی می‌شد که در امریکا کسی روی کار می‌آید که نه فقط از برجام، بلکه از بسیاری توافق‌های بین‌المللی خارج شود، امر دیگری است. گاهی گفته می‌شود امریکا به این دلیل از برجام خارج شد که این توافق نقص داشت، اما واقعیت این است که امریکا از بسیاری از کنوانسیون‌ها، منشورها و پیمان‌های چندجانبه قدیمی که شاید محکم‌تر از برجام بودند هم خارج شد. این توافق‌ها هم فقط در زمینه اقتصاد نبود، بلکه این کشور در دوره اخیر حتی از توافق‌های بین‌المللی در زمینه آب و هوا یا مسائل منطقه‌ای هم خارج شد تا جایی که بتازگی از سازمان بهداشت جهانی نیز خارج شد. بنابراین، وقتی گذشته کشور امریکا را مرور می‌کردیم، چنین رویه‌ای را نمی‌دیدیم که امریکا به عنوان یک دولت مستقر به این راحتی از پیمان‌هایی که دولت قبل این کشور آن را امضا کرده است خارج شود. به عبارت دیگر، اتفاقی که در این دوره از تاریخ امریکا رقم خورد، چیزی نیست که همواره اتفاق بیفتد، اما در دولت فعلی امریکا این اتفاق افتاد. براین اساس، درست است که برجام ضربه‌های جدی دید، اما این ضربه‌ها ناشی از این بود که امریکا با تمام امکانات، تمام قدرت و با استفاده از همه نفوذش تلاش کرد کل برجام را نابود کند که موفق نشد و چون در این هدف موفق نشد، اکنون دارد از همه امکانات خود استفاده می‌کند تا برجام را ضعیف کند. البته برجام تا حدی ضعیف شده است، اما نه به این دلیل که نفس برجام اشکال داشته است، بلکه به این دلیل که یکی از عناصر تشکیل دهنده این توافق، یعنی امریکا، به تعهدات خودش عمل نکرد و با توسل به زور، اجازه هم نداد تا دیگران به تعهدات خود عمل کنند. امروز هم به همین دلیل دولت فعلی امریکا در ماه‌های آخر عمر خود، دارد از آخرین تیر ترکش خودش برای شکست و نابودی آن استفاده می‌کند. اما می‌بینید همین برجام با همه فشارهایی که به آن وارد شد چه اندازه قدرت دارد، زیرا تاکنون هر چند بار که امریکا وارد میدان شورای امنیت شده، همین برجام آن را شکست داده است. در آذرماه ۹۷ که امریکا ریاست دوره‌ای شورای امنیت را برعهده داشت، این شورا به ریاست خود ترامپ در نیویورک تشکیل جلسه داد و طی آن امریکا رؤسای کشورهای را هم دعوت کرد، اما نتوانست به اهدافش برسد. دو هفته پیش هم عین همین اتفاق بار دیگر تکرار شد، اما در نهایت دیدیم که تنها خود امریکا و یک کشور دیگر به تداوم تحریم‌های تسلیحاتی ایران رای دادند. اکنون هم که این کشور بحث مکانیسم ماشه را مطرح کرده است، می‌بینیم که نفوذ و قدرت برجام در جامعه جهانی مقابل امریکا ایستاده است. امروز دولت امریکا در آستانه انتخابات، با همه هیمنه و اقتدار و زورش، به دنبال آن است تا راه‌هایی برای برون رفت از شرایطی که درون آن قرار گرفته، اعم از کاهش محبوبیت داخلی، پیش افتادن رقیب و انزوای بین‌المللی، خارج شود. به همین دلیل امروز دولت این کشور به صورت انتخابی وارد میدان شده تا به زعم خود مکانیسم ماشه را فعال کند و فکرمی‌کند این مسأله می‌تواند برای او کارساز باشد. با توجه به همه آنچه گفته شد، به باور من، جایگاه و قدرت برجام باعث شده است جامعه جهانی برای نگهداری یک توافق خوب تلاش کند، هر چند این تلاش برای برخی از کشورها هزینه داشته باشد، بنابراین شرایطی که امروز با آن مواجه هستیم، این است که اگر برجام نبود، امریکا براحتی می‌توانست در